

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1996 metai

VILNIUS **pradai** 1997

INSTITUTE OF LITHUANIAN HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1996

VILNIUS 1996

INSTITUT FÜR LITAUISCHE GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1996

VILNIUS 1997

UDK 947.45
Li 237

Redakcinė komisija

Vytautas MERKYS (pirm.), Antanas TYLA (pirm. pavaduotojas),
Vacys MILIUS, Gediminas RUDIS, Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė),
Gintautas ZABIELA

Redakcinės komisijos adresas:
Kražių 5, 2001 Vilnius

Išleista Lietuvos istorijos instituto užsakymu

ISSN 0202-3342
ISBN 9986-776-74-0

© Lietuvos istorijos institutas, 1997

MUMS RAŠO

BROLIAI VILKOVIČIAI IR VILNIAUS PINIGŲ KALYKLA

Vilniaus pinigų kalyklos istorija ir jos veikla aprašoma lenkų istoriko M. Gumowskio monografijoje¹ bei kitų autorių darbuose. Tačiau iki šiol nežinoma tiksliai kalyklos vieta, spaudų raižytojai, pinigų meistrai, žinomi ne visi kalyklos laikytojai.

Šio straipsnio tikslas — įvardinti 1585—1588 m. Vilniaus pinigų kalyklos nuomotojus(-ą) bei nustatyti tuo metu kaldintų žetonų priklausomybę.

Su Vilniaus pinigų kalykla XVI a. svarbių reikalų galėjo turėti tik tie miestiečiai, kurie palaikė ryšius su aukščiausiais Lietuvos pareigūnais. Vieni tokių miestiečių buvo Vilniaus rusai broliai Vilkočiai, kartais vadinami Vilčkokais. Žinių apie juos yra labai nedaug.

Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraščių skyriuje saugomas 1579 m. gegužės 1 d. kvitas² su Prakapo Vilkočiaus antspaudu. Juo patvirtinama, kad Jonui Chodkevičiui sumokėta 290 kapų lietuviškų grašių. P. Vilkočiaus antspaude matome ženklą, panašų į kunigaikščių Masalskių herbą: tai vieną kartą stačiu kampu perlaužta juosta, iš kurios perlaužimo vietoje stiebiasi kryžius, dešinysis juostos galas irgi baigiasi kryžiumi (1 pav.).

Prakapas Vilkočius buvo Vilniaus miesto tarėjas, taigi aukštas miesto valdžios pareigūnas.

Danieliaus Vilkočiaus vardą randame viename Lietuvos Metrikos įrašė³. Iš šio įrašo aiškėja, kad 1584 m. Steponas Batoras trejiems metams, 1584—1587 m., išnuo-

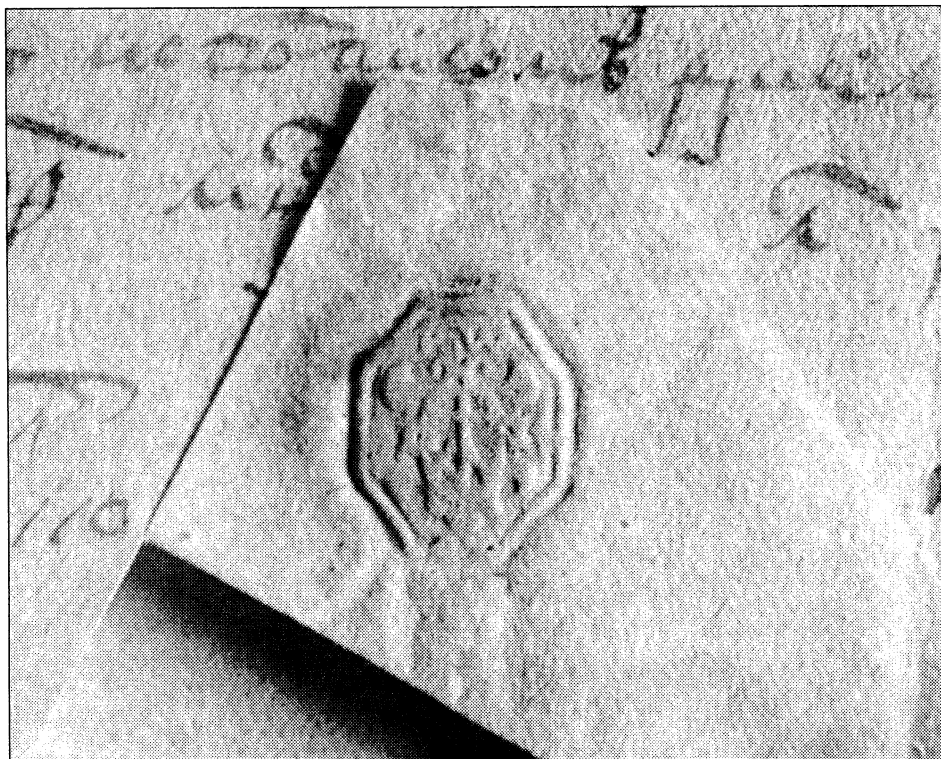
---

¹ M. Gumowski, *Mennica wileńska w XVI—XVII wieku*, Warszawa, 1921.

² *Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraščių skyrius* (toliau — MAB RS), f. 16, nr. 45, 1. 55.

³ *Lietuvos Metrika*, kn. 71, 1. 87v—88.

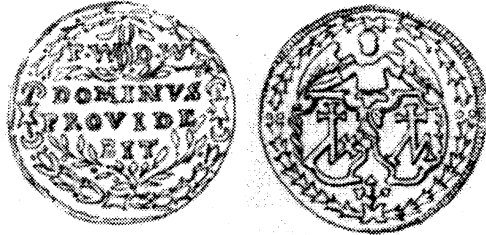
mojo Vilniaus pinigų kalyklą Heronimui Philipowskiui, turėjusiam Lenkijos raikytojo urėdą. Pastarasis ją pernuomojo Danieliui Vilkovičiui. 1585 m. Danielius Vilkovičius dėl nežinomų priežasčių patyrė nuostolių, nes kalyklą perėmė karalius. Steponas Batoras leido Danieliui Vilkovičiui nuomoti kalyklą dar aštuonis mėnesius: nuo 1586 m. gegužės 29 d. iki 1587 m. sausio 29 d. Iš dar vieno autentiško įrašo sužinome, kad 1591 m. Leonas Sapiega užstatė Danieliui Vilkovičiui iš rygiėčių (gautą ar pirktą?) auksinę grandinę su deimantais ir rubiniais už 200 kapų lietuviškų grašių⁴, kas savaitę nuo 1592 m. vasario 24 dienos už tai mokant kapą lietuviškų grašių procentų. Aiškėja, kad Leonas Sapiega per tarpininką, Slonimo revizorių Mykolą Sudovskį, užstatė už 500 lenkiškų auksinų dvi auksines grandines kunigui Niemcynovičiui, Slonimo klebonui. Tuos pinigus Leonas Sapiega atidavė Stanislovui Vilkovičiui, vykstančiam į Karaliaučių.

1 pav.

⁴ *MAB RS*, f. 17, nr. 130, l. 143.

Iš dar vieno įrašo Lietuvos Metrikoje sužinome apie Povilą Vilkovičių⁵. Žemės išdininkas Teodoras Skuninas Tiškevičius karaliaus įsaku įgaliojamas sumokėti iš karaliaus išdo 200 auksinų garbingajam („урожаю“) Povilui Vilkovičiui.

2 pav.

Taigi būta keturių brolių Vilkovičių, užsiėmusių kapitalo operacijomis su Jonu Chodkevičiumi ir Leonu Sapiega bei kitais didikais. Danielius Vilkovičius 1584—1586 metais nuomojo Vilniaus pinigų kalyklą. Todėl galime neabejoti, kad Demelio publikuotas nedatuotas skaičiavimo žetonas (2 pav.), kurio reverso viršuje, laurų vainike, yra inicialai P. W. ir D. W., o po jais įrašas Dominus/Provide/Bit (Ponas rūpestingasis išganys) priklausė broliams Vilkovičiams — Danieliui ir veikiausiai Prakapui⁶. Kitoje žetono pusėje yra du ženklai herbiniuose skyduose, kuriuos laiko sparnuotas angelas. Čia Prakapo Vilkovičiaus ženkle kryžius yra kairiajame juostos gale. Danieliaus Vilkovičiaus ženklas panašus į Prakapo. Tai dukart perlaužta stačių kampu juosta ir didysis kryžius. Žetonas kaldintas veikiausiai 1586 m.

Linus Kvizikevičius

⁵ *Lietuvos Metrika*, kn. 73, 1. 618.

⁶ Nedera šio žetono priklausomybę sieti su Petro Dunino Volskio (Piotra Dunina Wolskiego) vardu, kaip tai bando daryti Zbignewas Bernackis. Žr. Z. Bernacki, Podskarbiowski liczmany szlachty Polskiej (4), *Przegląd Numizmatyczny*, 1994, nr 3, s. 10—14.